

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

21. De alijs legibus Ciuilibus Canonico item iure correctis aut sublatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

uiles leges. Deinde, fas est legem condere, qua poena mortis in adulteros constituatur: ergo sicut lex potest ministrum constituere, & adhibere, qui poenam mortis de adulteris, Magistratus imperio sumat, sic etiam potest maritum, aut patrem ministrum destinare, qui poena mortis in vxorem, vel filiam, & adulterum deprehensos in crimine animaduertant. Præterea, Princeps vel Respublica liberam potest facultatem concedere occidendi eos, qui sunt publicè proscripti, quia eo ipso Respub. singulos ciues, vt ministros constituit ad morte mulctandos huiusmodi criminosos. ergo potest etiam Respublica maritum, vel patrem, vt ministrum asciscere ad vxorem, vel filiam, & adulterum occidendos. *Constans tamen omnium opinio est, absque lethali peccato non licere marito, vel patri, vxorem vel filiam in adulterio deprehensam necare, & eiusmodi ciuiles leges iure Canonico esse sublatas. Nam in cap. Inter hæc 33. q. 2. dicitur, Ecclesiam mundanis hisce legibus minimè teneri, & in cap. sequenti Quicunque, inter fectioribus vxorū, poenitentia irrogatur. Et Glossa in c. Inter hæc 33. quæst. 2. docet lethali ter peccare maritum propria auctoritate occidende vxorem, etiam si eam in ipso crimine deprehenderit. Sic etiam sentiunt Abb. Anan. Feli. Iason, Tiraq. & alij quos refert, & sequitur Couarru. de mari. par. 2. ca. 7. §. 7. nu. 9. sic etiam Theologi, vt constat ex S. Thom. 4. d. 37. q. 2. art. 2. Palu. 4. d. 37. q. 2. art. 1. Richar. 4. d. 37. art. 2. q. 1. Sor. 4. d. 37. q. 1. ar. 3. Sylu. homicidium. 1. q. 2. Ange. homicidium. 1. nu. 6. Ad id verò, quod obijcitur ex c. Si verò 1. de senten. excom. Respondeo, cum Couarruui, ibi non dici, fas esse marito percutere adulterum cum vxore deprehensum, sed excommunicationis poenam remitti percutienti propter iustum illum dolorem, à quo pater, aut vir facile sibi temperare non potest. Nam ex eodem capite manifestè constat, fratrem percutientem Clericum cum sorore deprehensum, ab excommunicatione liberum iudicari: & tamen nulla lege ciuili, aut canonica fratri conceditur, vt percutiat virum cum sorore rem habentem, etiam si eum in crimine deprehenderit. Item, lege ipsa ciuili, nō licet marito quemlibet adulterum cum vxore deprehensum iugulare, vel vile, aut infamem, qualis Clericus non est, & tamen in eo c. Si verò, liber ab excommunicatione censetur maritus, qui Clericum percussit deprehensum in crimine cum vxore.*

Ad aliud verò argumentum, respondeo aliud ius esse, quando Resp. liberam alicui facultatem cōcedit alterum necandi, aliud verò, cum facultatem non dat, sed impunè permittit delictum. Nam in primo casu ministrum constituit necis eum, cui liberam occidendi criminosum potestatem facit: in secundo verò non item, quia non hoc ipso, quòd poena non afficit fontes, eis facultatem delinquendi concedit. *Si quæras, quid sit iudicandum de legibus, vel statutis, quibus marito facultas datur, vt si velit, occidat vxorem adulteram publico iudicio de adulterio damnatā, & ob id morte dignam. Respondet Sor. 4. d. 37. q. 1. art. 3. huiusmodi statuta nihil cum iure Canonico naturali, aut diuino pugnare, ac proinde esse iusta, quoniam postquam adultera est publico iudicio condemnata criminis, iure, ministro tradi-*

tur, vt poena capitis secundum leges, & iura puniatur. At sicuti cui libet alteri ministro tradi potest, sic etiam marito, qui in eam tanquam iudicis minister debita legis poena animaduertat, nisi quod maritus in vxore poena capitis plebenda constituitur voluntarius minister, vt si velit, eam occidat, sin minus delictum condonata venia remittat, cum tamen ceteri ministri in puniendis criminibus non voluntarij, sed necessarij ministri sint.

Cap. XXI.

De alijs legibus Ciuilibus Canonico item Iure correctis, aut sublatis.

Extant C. De concubinis, leges, quæ concedunt, siue permittunt Concubinas, quas iura Canonica minimè permittunt. Is enim qui concubinam habet lethali peccato sese obstringit. *Contra sibi. ca. meretrices. 32. q. 4. Concubina verò est femina omni coniugij, & alio quolibet vinculo soluta, quæ tamen ab aliquo in domo, perinde ac si propria esset vxor, habetur.*

*Item, in Authen. Ex complexu C. de incestis nupt. & in Authen. licet, C. de natural. liberis. leges ciuiles extant, quibus alimenta denegantur filijs spurij, ex incesto aliove damnato concubitu natis. Concubitum siue coitum damnatum leges, & iura vocant, qui est inter eos, qui matrimonium inire iure nequeunt, tempore, quo ex eo concubitu filius concipitur. Hæ leges iure Canonico corriguntur. Nā in cap. Cum haberet, De eo, qui duxit in matrimonium, quam poll. per adulterium: filijs spurij ex incesto, & quouis damnato coitu siue congressu susceptis, alimenta præstantur, & eis debentur, etiam si eorum pater ea dari prohibeat. Quoniam naturali iure, vel saltem æquitate filius procreatus ali, educari, & conseruari debet, ne pereat, quod naturale siue æquitatis præscriptum, tū legitimis, tum spurij commune filijs, & ex damnato cōplexu procreatis ac, proinde nulla lege Ciuili huiusmodi ius tolli potest. Vnde in foro etiam ciuili secundum ius Canonicum, & non leges de alimentis iudicatur, vt docent Inno. Abb. Barth. Felin. Dec. Corse. Rip. Alcia. quos refert, & sequitur Coner. de matrim. par. 2. cap. 3. num. 6. licet fuerint alij, qui sentierint, ius Canonicum in hac causa in terris Romanæ Ecclesie temporaliter potestati subiectis esse seruandum, alibi verò ius Ciuile. Sed prior sententia est recepta. Porrò ius naturale intelligitur locum habere, quando filius nō habet, vnde possit alimenta percipere. Et hinc est, vt filij dum infantes sunt, necessariò à parentibus nutrirī debeant: filij itidem, qui nec viribus nec arte, nec industria se sustentare possunt, nec aliunde vitæ subsidia habent, debent necessariò à parentibus alij, quales sunt filij cœci nati, aut amētes, aut aliqua alia ratione imbecilli, infirmi, & inepti: cæteris verò alimenta quoq; naturali quadam æquitate debentur, quamuis iustis de causis possint eis denegari, vt suo loco dicemus. *Si quæras, an etiam his alimenta sint canonico iure præstanda. Respondeo maxime, quia naturali æquitate debentur. Si iterū quæras, an si lex aliqua certam bonorū quan-**

titatem definiat loco alimentorum, liceat patri eam filio etiam spurio relinquere. Couarru. loco citato. numer. 10. Respondet, licere patri id facere, quamuis ipse filius habeat patrimonium, vel bona, ex quibus possit se ipsum alere, ex quo fit, ut vbiuque sit lex aliqua municipalis concedens parenti liberam facultatem, ut quintam suorum bonorum partem iure alimentorum filio, cui voluerit, relinquat, pater possit, filio etiam spurio eam iure alimentorum relinquere, etiam si is filius sit aliqui ditissimus. Si itidem quaeras, an statuta sint iusta, quibus cauetur, ne parentes etiam loco alimentorum, filijs spurijs aliquid relinquunt, si aliunde habeant, ex quibus commodè sustententur. Respondet, ea esse iusta, ob communem Reipub. salutem; nam ius naturale solum præcipit, ut alimenta filijs, non aliunde habentibus præbeantur; ergo si aliunde alii queant, iustis de causis possunt alimentis spoliari. Sicut enim ob vitium ingrati animi, vel ob alia scelera filij aliunde habentes necessaria vitæ subsidia possunt alimentis iure priuari, sic etiam in detestatione, & odium damnati concubitus, iure possunt alimenta denegari filijs spurijs ex damnato cōgressu procreatis, si habeant aliunde patrimonium, bona, aut vires, vel artem, vel industriam ex quibus commodè viuunt. Et sciendum est, nō solum parentes iure compelli ad filios spurios alendos, sed etiam auos, & proauos, ac ceteros huiusmodi, si parentes eos nutrire nequeant, ut docuerit Abbas, Bartholus, Cynus, & Socinus, quos refert, & sequitur Couarruias loco citato. nu. 16. Immo etiam parentum hæredes coguntur filios spurios alere, ut ibi docet Couarruias. Præterea, alimenta filijs detrahi iure possunt eisdem causis, quibus filij possunt à parentibus hereditate spoliari, quod docet Gloffa communi consensu recepta in cap. Cum haberet, de eo, qui dicitur in matrimonium, quam polluit per adulterium, & Gloffa in l. Si quis à liberis. §. Idem Iudex. ff. De liberis agnosc. vbi similiter Gloffa tradit posse alimenta filijs ex prædictis causis denegari, non tamen que sunt præcisè necessaria ad vitæ subsidia. Que res, an his etiam alimentis iure possit filius spoliari ob ea crimina in patrem admissa, ob quæ capitalem poenā mereretur? Couarruias loco citato. n. 17. affirmat, quoniā si ob ea delicta morte dignus esset, iure quoque potest subsidijs vitæ necessarijs priuari. Nā cui vitā eripere iure possumus, alimenta quoque vitæ necessaria denegare, & adimere similiter possumus. Ea etiam lex civilis duodecim Tabularum, qua scriptum erat, è meretrice natus patrem non alito, quæ teste Mutarcho fuit primū à Solone lata, locum in iure Canonico, nō habet, nā pietati, quæ patri debetur, repugnat ex parte.

Leges in super civiles, quæ concedunt, ut possessor malæ fidei usu capiat, seu præscribat, ut vulgo dicitur (quæ colliguntur ex C. de præscriptione, triginta, vel quadraginta annorū. l. Cum notissimi) abrogantur in cap. vltim. de præscriptionibus, & in cap. Possessor. De Regul. Iuris in sexto, vbi dicitur: Possessor malæ fidei vltimo tempore non præscribit, ac proinde etiam longissimo tempore triginta, aut quadraginta, aut centum annorum nequit iure præscribere, & quamuis Hostien. in sum. tit. de præscript. §. que res præscribi possunt. & Barth. in l. sequitur. §. Si viam. ff. de vsu cap. & Adrian. in 4. de restit. §. hoc supposito inqui-

rendum, & alij quos citat Couarrui. in regul. possess. for. part. 2. §. 11. & libr. 1. varia. resolu. cap. 9. num. 5. putauerint leges civiles, non in totum per ius Canonicum esse sublatas, & præscriptionem in certis casibus etiam cum mala fide iure canonico, & tuta conscientia valere. Sed verior est opinio Ioan. Andreæ, Antonij, Abbatis, Felin. in ca. vltim. de præscriptione. & Couarruiæ loco citato, asserentium leges civiles, ex toto per ius Canonicum esse in hac parte correctas, & sublatas, & præscriptionem cum mala fide in vniuersum iure canonico damnari, nec vllam vim, & locum habere in foro conscientie, de qua redicam, cum de præscriptione tractabo. Illæ itidē leges civiles, quæ vsuras impunè permittunt Canonico iure corriguntur: de quibus legibus disseram suo loco, cum de vsura disputabo.

Sunt etiam leges Ciuiles, quæ licet facultatem non concedant, impunè tamen aliqua permittunt, ita ut nec ea puniant, nec in iudicio dent actionē, V. G. C. De rescind. venditione, l. 2. permittitur ut res vendatur, vel ematur maiori, vel minori pretio, quàm æstimetur, dummodo pretium non sit minus, aut minus ultra vel citra dimidium iustæ estimationis. At in foro conscientie si res plus vendatur, aut minoris ematur, quàm valeat, restitutum est, quod ultra iustum pretium venditor accepit, vel augendum pretium ab emptore vsq; ad iustam rei ætimationem.

Leges etiam civiles, quæ constituunt, ut legatum, aut relictum in testamento non valeat nisi septem, vel quinq; testium numero confirmetur. l. Si vnus, & l. vltima. C. De testam. iure Canonico locum non habent in his, quæ legantur, & relinquuntur ad pias causas, in quibus tres, aut duo testes sufficiunt. cap. Cum esset, & cap. Relatum, De testam.

Præterea secundum leges, & iura Ciuilia ex promissione pactone nudo absque solenni iuris formula, actio non oritur, l. Inuigentium, ff. De Pactis. At in foro conscientie promissum simplex, aut nudum pactum seruare quisque debet, ca. 1. De Pactis, & c. Turamemi 3. q. 3.

Item secundum leges, promissione absentis facta per interpositam personam ius non acquiritur, nisi interposita persona fuerit in alterius potestate constituta, aut eius negocia gerat. Per seruum enim, aut filium familias, aut procuratorem ius patri, & Domino acquiritur. Insti. tit. Per quas personas nobis acquiratur obligatio. §. ff. C. De Procuratoribus, & negotiorum gestoribus. At in foro conscientie si promitto alicui, promissionem nomine alterius ratam habenti, eo ipso, me absentem obligauit. Syll. lex. q. 9. vers. 12.

Insuper leges Ciuiles constituunt, ut hæres legata ac cetera in testamento relicta ultra hereditatis facultates, soluere debeat, si inuentario non facto hereditatem adierit, & in eam se intulerit, ut constat ex l. vlt. C. De iure delib. At in foro conscientie si hereditas minimè sufficiat, non debet hæres contracta à testatore debita soluere, siue ex contractu, vel quasi contractu, siue ex delicto, vel quasi delicto descendat. Sic communis Doctorum opinio. Bartho. Bal. Alexan. Iafon. Ioann. Andr. Anto. Abba. Felin. quos refert, & sequitur Couarru. de testam. ca. 1. nu. 16. Syll. hereditas.

3. *quæst. 5.* quamquam Feder. *conf. 21.* & Paul. Castren. recte Couarrunia sentiunt contrarium, eo quod lex civilis iusta esse videatur, ac proinde conscientiam obstringit. Sed communis opinio habet eam legem civilem, latam solum esse ad fraudes tollendas, ergo ubi fraus in hærede non est, ea lex conscientiam non tenet.

Leges item civiles Magos, & Veneficos puniunt, sed qui incantationibus, & veneficijs vtuntur contra imbres, ventos & grandines, non modo non puniuntur, sed præmijs quoque donantur. *l. Eorum, c. De Maleficijs.* *Acve rō secundum iura Canonica his vti non licet.* Sanct. Thom. 2. 2. *quæst. 96.*

Ad hæc, secundum leges fas est, in causa sanguinis accusatorem corrumperere, *l. vlt. ff. De Præuaricator.* quod tamen secundum ius Canonicum facere nobis non licet, vt docet S. Thom. 2. 2. *q. 69. ar. 2. ad 1.* Porro an Ecclesia, vel Romanus Pontifex possit leges civiles, videlicet Imperatorum, & Regum corrigere, dicam cum de Romani Pontificis auctoritate, & potestate tractabo.

Cap. XXII.

De Priuilegijs.

PRIMO queritur, quid nomine Priuilegij intelligatur: Respondeo, Priuilegium esse legem ad priuatos homines singulosque pertinentem: nam lex in commune fertur, & ad omnes pertinet. Leges, inquit Angelus libr. 10. cap. 20. sunt generalia iussa, & de vniuersis ciuibus: at Priuilegia sunt priuata iussa, & de singulis concepta, quia Veteres Priua dixerunt, quæ nos singula dicimus. Vnde ex Iudoro cap. Priuilegia dist. 3. dicitur: Priuilegia sunt priuatorum leges, quasi priuata leges. Vocatur etiam Priuilegium ius singulare, constitutio personalis, Rescriptum, Beneficium, Diploma, Auxilium, Favor, Gratia. Et in iure Canonico Priuilegia dici solent Indulta, Immunitates, aliquando verò Priuilegium significat Prælationem, Prærogatiuam, quæ inter actiones personales vertitur, qua in debiti repetitione Chirographarij creditores alij Chirographarijs præferuntur. Priuilegiarius is dicitur, cui est aliquod Priuilegiū concessum. *l. si veniti, ff. de Priuileg. creditorum l. Rescriptum, ff. de Pænis. leg. sed an hic, ff. quod cum eo, qui in aliena potestate.*

Secundò, Quot modis Priuilegium diuidatur? Hostiensis in sum. tit. de Priuileg. & eum secuti Angelus, & Syluester in verbo Priuilegium: Priuilegiorum genera sic partiuntur vt alia sint Realia, alia Personalia. Rursus personalia, alia singulariter Personalia, & communiter quoque Personalia: alia verò singulariter personalia, sed communiter Corporalia, alia tantum communiter Corporalia. Realia vocant quæ certo generi actionis, causæ, vel negotij concedantur: Item quæ in certum locum, vel dignitatem hominis conferuntur. At personalia, quæ certæ personæ: Corporalia quæ certo corpori, hoc est, Collegio, Communitati, vel Vniuersitati hominum dantur: exempli gratia Priuilegiū singulariter Personale est, quod conceditur certis personis proprijs nominibus expressis, c. volentes, de off. legat. Cōmuniter

Personale est, quod conceditur personis non expressis nominibus earum proprijs, vt Priuilegia minorum viginti annis, priuilegia militum, priuilegia scholasticorū. Priuilegium singulariter Personale, & communiter Corporale est, quod conceditur corpori, nempe Communitati, Collegio, ita tamen, vt singuli illius corporis eo priuilegio gaudeant, qualia sunt priuilegia concessa religionis ordinibus Prædicatorum, & Minorum. Priuilegium simpliciter Corporale est, quod conceditur corpori, hoc est Vniuersitati, Collegio, ita tamen, vt eo priuilegio solum fruatur ipsa Communitas, non singuli: & idè dicitur Corporale; quia conuenit ipsi corpori Communitatis, non singulis personis. Sed facis est, si Priuilegium in duas partes distribuamus, vt aliud sit Reipublicæ Personæ, nam in l. priuilegia, ff. de regulis iuri. Priuilegia aut sunt Causæ, aut Personæ, & cap. Mantua, de presump. aut loco, aut personæ Priuilegia concedi dicuntur. Rei priuilegium est, quod conceditur certo generi actionis, causæ, vel negotij, vel loco, vel dignitati. Personæ verò priuilegium est, quod in certam personam confertur, vel certo generi personarum, seu Vniuersitati, Communitati, vel Collegio hominum conceditur. Genus actionis Priuilegium habet, vt si quis agat pro interpeffis in funere factis, vel pro pecunia munito data ad refectionem nauis: aut si quis ex mora viaras petat. Quando verò Priuilegium conceditur in vniuersum certo generi personarum certis ex causis, aut ratione loci, vel dignitatis, potius censetur priuilegium rei, quam personæ; Priuilegium, quo gaudent minores viginti quinq; annis, quibus datur restitutio in integrum, ff. de Minoribus, dicitur personale, sed communiter datum. Alij vocant priuilegium partim personale, quia personis concessum, partim reale, quia datum est ratione ætatis, quod etiam Priuilegium habent maiores absentes causa Reipublicæ, ff. ex quibus causis Maiores in integrum restituntur. Tale est priuilegium mulierum, quæ beneficio Senatus Consulti Velleiani pro alio fideiubere non possunt, ff. c. Ad Velleianum, & filiorum familiaris, qui beneficio Senatus Consulti Macedoniani iuuantur contra creditores in pecunia mutuo accepta, ff. c. Macedonianum. Sic etiam multa sunt Clericorum priuilegia, multa Religiosorum, tum Monachorum, tum Mendicantium, & Canonicoꝝ regularium, multa Episcoporum, Principum, Nobilium, & Illustrium hominum, Militum, atque Scholasticorum: quibus Priuilegijs horum hominum singuli iuuantur, nõ quod singulis illorum sint concessa, sed Dignitati, Ordini, Religioni, vel Statui, ac proinde singuli in causis, ac litibus se his Priuilegijs muniunt, ac tenentur ratione ordinis, status, conditionis, professionis, religionis, & aliorum huiusmodi. Item Priuilegium, aut est ad aliquid faciendum, aut non faciendum. Ad faciendum, vt si cui facultas concedatur, vt possit ingredi in domicilia sacrorum Virginum, vel vt possit Confessarium eligere. Ad non faciendum, vt si cui detur facultas, ne decimas soluat, ne tributa pendat, ne sibeat onera communia.

Tertiò queritur, Cuius sit Priuilegium concedere. Respondeo, Principum, cuiusmodi sunt Rex, Imperator,